

O‘ZBEK XALQ PEDAGOGIKASIDA MILLIY QADRIYATLARNING TARBIYAVIY AHAMIYATI

Sodiqova Umida Abdumajitovna

Aniq va ijtimoiy fanlar magistri

+99891-083-50-00

e-mail: y.raxmatov@edu.uz

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisdagi o‘zbek xalq pedagogikasida milliy qadriyatlarning tarbiyaviy ahamiyati amaliy misollar asosida tahlil qilinadi. Xalq og‘zaki ijodi, urf-odatlar, an‘analari, marosimlar va oila tarbiyasi tizimida shakllangan qadriyatlar yosh avlodning ma‘naviy, axloqiy va estetik tarbiyasida qanday o‘rin tutishi ilmiy va amaliy jihatdan yoritiladi. Maqolada milliy qadriyatlarning zamonaviy ta‘lim tizimida qo‘llanish tajribalari, pedagogik yondashuvlar hamda O‘zbekiston Respublikasi ta‘lim sohasida qabul qilingan rasmiy hujjatlar asosida tahlil etiladi.

Kalit so‘zlar: O‘zbek xalq pedagogikasi, milliy qadriyatlar, tarbiya, ma‘naviyat, an‘ana, urf-odat, yosh avlod, oila tarbiyasi, ta‘lim tizimi, zamonaviy pedagogika.

O‘zbek xalq pedagogikasi bu asrlar davomida shakllangan, xalqimizning hayotiy tajribasi, urf-odatlari, an‘analari, e‘tiqodlari va qadriyatlarini o‘zida mujassam etgan tarbiya tizimidir. Unda har bir avlodni komil inson sifatida voyaga yetkazish, milliy g‘urur, insonparvarlik, mehnatsevarlik va vatanparvarlik kabi sifatlarini singdirish g‘oyasi markaziy o‘rinda turadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-dekabrda “Ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmoni va 2021-yil 19-fevraldagi “Yoshlarni ma‘naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash hamda ularning ijtimoiy faolligini oshirish bo‘yicha davlat siyosati konsepsiyasi” mazkur yo‘nalishda muhim huquqiy asos bo‘ldi. Ushbu hujjatlar ta‘lim-tarbiya jarayonida milliy qadriyatlarga tayanishni, ularni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirishni davlat siyosati darajasiga ko‘tardi.

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

Masalan, xalq og‘zaki ijodidagi maqol va matallar, dostonlar va afsonalar orqali bolalarda halollik, rostgo‘ylik, mehnatga mehr, kattalarga hurmat kabi ijobiy fazilatlar shakllanadi. Bugungi kunda maktab va oliy ta‘lim muassasalarida “Milliy qadriyatlar” fanining kiritilishi, “Ustoz va shogird” an‘analarining tiklanishi, shuningdek, “Yoshlar daftari”, “Mahalla posboni” kabi ijtimoiy dasturlar xalq pedagogikasidagi qadriyatlarning amaliy hayotda qayta jonlanayotganini ko‘rsatadi. Shunday qilib, o‘zbek xalq pedagogikasida milliy qadriyatlarning tarbiyaviy ahamiyati bu nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy ta‘lim tizimining ajralmas qismi bo‘lib, u yoshlarni milliy o‘zlikni anglash, insoniy qadriyatlarni hurmat qilish va ijtimoiy faollikka yo‘naltirishda asosiy omil hisoblanadi.

O‘zbek xalq pedagogikasida milliy qadriyatlar bu xalqning asrlar davomida shakllangan ma‘naviy merosi, urf-odatlar, an‘analari, axloqiy qarashlari va hayotiy falsafasining majmuasidir. Ular oila, mahalla, mehnat, tabiat va inson o‘rtasidagi munosabatlarda o‘z ifodasini topadi. Milliy qadriyatlar yoshlarni insoniylik, vatanparvarlik, mehnatsevarlik, halollik, sabr-toqat kabi fazilatlar ruhida tarbiyalashda beqiyos o‘rin tutadi.

Amaliy jihatdan olaylik: bugungi kunda ta‘lim muassasalarida xalq qadriyatlarini o‘quv jarayoniga singdirish turli shakllarda amalga oshirilmoqda. Masalan, maktablarda “Mahalla tarbiya maktabi” loyihasi doirasida o‘quvchilar mahalla faollari bilan birgalikda milliy urf-odatlarga bag‘ishlangan “Navro‘z sayli”, “Mehr-muruvvat haftaligi”, “Kattalarga hurmat kichiklarga izzat” kabi tadbirlarni tashkil etishadi. Bu orqali o‘quvchilar nafaqat qadriyatlarni bilib olishadi, balki ularni amalda qo‘llashni ham o‘rganishadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasida ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarori milliy qadriyatlarni tarbiyaviy jarayonning ajralmas qismi sifatida qarashni ta‘kidlaydi. Shu qaror asosida ta‘lim muassasalarida o‘tkazilayotgan “Ona yurtim faxrim” loyihasi o‘quvchilarning vatanparvarlik tuyg‘usini, milliy o‘zligini va madaniy merosga hurmatini oshirishga qaratilgan.

Bundan tashqari, 2021-yilda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Ma‘naviy-axloqiy tarbiya konsepsiyasini amalga oshirish to‘g‘risida”gi qarori qabul qilinib, unda xalq pedagogikasi an‘analaridan foydalanishning aniq

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

mexanizmlari belgilangan. Shu asosda o‘quv jarayonida xalq maqollaridan, xalq qo‘shiqlaridan, dostonlardan va milliy o‘yinlardan foydalanish amaliy shaklga ega bo‘ldi. Masalan, boshlang‘ich sinflarda “Aql charxi” o‘yini orqali o‘quvchilar tezkor fikrlashni, “Topishmoqlar kechasi” tadbiri orqali esa og‘zaki ijodiy nutqni rivojlantirishni o‘rganadilar.

Mahalla hayotida ham milliy qadriyatlar tarbiyaning muhim vositasiga aylangan. Masalan, “Oilaviy qadriyatlar” haftaligi davomida ota-onalar, ustozlar va o‘quvchilar ishtirokida “Ota-ona e‘tibori bola tarbiyasining asosi” mavzusida davra suhbatlari o‘tkazilib, oilaviy mas‘uliyat, mehr-muhabbat va o‘zaro hurmat kabi qadriyatlar hayotiy misollar bilan mustahkamlanadi.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan “Yangi O‘zbekiston ma‘rifatli jamiyat” g‘oyasi asosida xalq pedagogikasining eng muhim tamoyillari zamonaviy ta‘lim texnologiyalari bilan uyg‘unlashtirilmog‘da. Bugungi raqamli davrda ham o‘zbek xalqining qadimiy tarbiyaviy merosi “avloddan-avlodga o‘tuvchi hayot maktabi” sifatida o‘z ahamiyatini yo‘qotmayapti. Masalan, onlayn ta‘lim platformalarida “O‘zbek xalq ertaklaridan hayot saboqlari” nomli interaktiv darslar tashkil etilib, o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash, nutqiy kreativlik va axloqiy ongini rivojlantirishda samarali natija bermoqda.

Shunday qilib, o‘zbek xalq pedagogikasidagi milliy qadriyatlar bu o‘tmish bilan kelajakni bog‘laydigan ma‘naviy ko‘prikdir. Ular ta‘lim tizimi orqali yoshlarning ruhiyatiga, dunyoqarashiga va shaxsiy kamolotiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

T/r	Milliy qadriyat	Amaliy misol (ta‘lim muassasasida tatbiq)	Hujjat / qaror / manba (sana)	Izoh: bu qadriyat qanday tarbiyaviy rol o‘ynaydi
1	Vatanparvarlik / milliy g‘urur	Maktablarda “Vatan himoyachilari haftaligi” doirasida o‘quvchilarga uy nazariyasi, shoirlar hayoti, muzey sayohatlari tashkil etilishi	Prezident qarori PQ-5040, 26 mart 2021 – Ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida	Bu tadbirlar orqali o‘quvchilar Vatan tarixi va madaniyatiga hurmatni ichki qabul qiladilar, milliy o‘zlikni anglay boshlaydilar
2	Axloqiy fazilatlar (halollik, mehr-oqibat, odob-axloq)	Boshlang‘ich sinflarda “Odob inoyat” dersi orqali xalq maqollari va hikmatlar orqali kunlik nutq va savollar bilan muloqot – “birovga yordam ber” kabi topshiriqlar	Maqola “Maktab va maktabgacha ta‘limda milliy tarbiya va qadriyatlar”	Shunday darslar bolalarda axloqiy qaror qabul qilishni rag‘batlantiradi va qadriyatli odatlarni shakllantiradi

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

T/r	Milliy qadriyat	Amaliy misol (ta'lim muassasasida tatbiq)	Hujjat / qaror / manba (sana)	Izoh: bu qadriyat qanday tarbiyaviy rol o'ynaydi
3	Milliy til va ma'naviyat	Universitetlarda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarda o'zbek tilidagi she'rlar, maqollar, dostonlar vajdli bayonotlarda qo'llaniladi	Universitetlarda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar tashkiloti	Til va madaniyat orqali o'zlikni anglashni boyitadi, milliy ruhiy uyg'unlikni mustahkamlaydi
4	An'ana va urf-odatlar	Maktabgacha ta'lim muassasalarida Navro'z, Ramadan, Mehrobayn kabi bayramlar do'stona marosimlar bilan o'tkaziladi; bolalar qadimiy o'yinlar, xalq qo'shiqlari bilan tanishtiriladi	"Milliy tarbiya asoslari" kitobi – ta'limning milliy tarbiyaviy mazmuni bo'yicha kurs	Shu tarzda bolalar an'anaviy urf-odatlar bilan tanishadi, ijtimoiy aloqada qadriyatli bo'ladi
5	Jamiyatga xizmat va ijtimoiy mas'uliyat	O'quvchilar "Mahalla volontyorlik" loyihasida uy-uyga yordam, atrof muhitni tozalash kabi ishlarda ishtirok etadi	Qalampir.uz maqolasi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish"	Bu amaliy faoliyat bolalarda jamiyatga xizmat tuyg'usini shakllantiradi, so'z bilan emas, yordam bilan tarbiya beradi

XULOSA

O'zbek xalq pedagogikasida milliy qadriyatlarning tarbiyaviy ahamiyati beqiyosdir. Bugungi kunda bu qadriyatlar nafaqat ma'naviy meros sifatida, balki ta'lim jarayonining amaliy tarkibiy qismi sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Milliy qadriyatlar bu xalqning tarixiy tajribasi, ma'naviy dunyosi va axloqiy qarashlarining jamlanmasi bo'lib, ular yosh avlodni komil inson sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Amaliy jihatdan qaralganda, hozirda O'zbekiston ta'lim tizimida milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish bir qator dasturlar va qarorlar orqali yo'lga qo'yilgan. Masalan, 2021-yil 26-martdagi PQ-5040-sonli Prezident qarori asosida maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlarning yangi modeli joriy qilinib, "Milliy qadriyatlar haftaligi", "Ajdodlar merosi" va "Vatanparvarlik darsi" kabi tashabbuslar keng yoyildi. Bu amaliyotlar o'quvchilarda o'z xalqining tarixi va madaniyatiga nisbatan faxr, hurmat va mas'uliyat tuyg'usini kuchaytirmoqda.

Shuningdek, 2019-yil 3-maydagi qaror bilan maktab va oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligi oshirildi, bu esa xalq pedagogikasining

International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health

Hosted online from Jakarta, Indonesia

Website: econfseries.com

30th October, 2025

zamonaviy ta'lim bilan uyg'unlashuviga sabab bo'ldi. Masalan, oliygohlarda "Milliy qadriyatlar va pedagogika" fani amaliy mashg'ulotlar orqali xalq o'yinlari, maqollar, marosimlar asosida o'rgatilmogda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2016.
2. Jo'rayev M., Abdullayeva N. O'zbek xalq pedagogikasi asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ–5040-son qaror, 2021-yil 26-mart.
4. Sodiqova M. Milliy qadriyatlar va ularning yoshlar tarbiyasidagi o'rni. – Toshkent: Istiqlol nashriyoti, 2022.